

Vprašanja nove etike

Druga predstava **Prešernovega gledališča** v novi sezoni Zaprta študija – »New Constructive Ethics«
Ivana Viripajeva v režiji Nine Rajić Kranjac zastavlja vprašanje, kako biti in ostati etičen.

IGOR KAVČIČ

Kranj – Ena najprodornejših slovenskih režiserk mlajše generacije Nina Rajić Kranjac se po zelo uspešni zgodovinski drami Naš razred pred štirimi leti, trikrat nagradjeni na Borštnikovem srečanju, v **Prešernovem gledališču** predstavlja z novo uprizoritvijo Zaprta študija – »New constructive ethics« ruskega avtorja Ivana Viripajeva, ki sicer živi na Poljskem in se je zaradi pritiskov oblasti tudi odpovedal ruskemu državljanstvu.

Dramatik je osnovo za besedilo našel v mednarodni raziskavi o etiki, ki jo je leta 2019 izvedla organizacija Global Construction po naročilu Centra mednarodnih bioloških raziskav podjetja New World Security. V raziskavi so anketirance spraševali o svobodi, človečnosti, neenakosti, ekoloških katastrofah, finančnih zlomih, vojnah, nasilju in bogu, skozi anketo pa so bila zastavljena tudi vprašanja povsem intimne narave.

Raziskava je menda zajemala kar 150 izobražencev različnih starosti, spolov, narodnosti in državljanstev. Avtor je v drami raziskavo strnil na tri udeležence: inte-

gralno psihologinjo Moniko Borovski (igra jo **Darja Reichman**), biologinjo Rachel Donelan (Tamara Avguštin) in nevrobiologa Morgana Smitha (Branko Jordan). Kot zapisano, nam uveljavljeni znanstveniki skozi anketo, za katero so tudi zelo dobro plačani, postopoma razkrivajo tako svoja znanstvena kot tudi etična in intimna stališča, za katera se izkaže, da niso vedno skladna.

Odrska postavitev tokrat spominja na grški amfiteater, saj gledalci sedimo na tribuni na odru, medtem ko se igralci gibajo med vrstami sedežev po dvorani in balkonu, odhajajo iz dvorane, se vračajo skozi druge vhode ...

Anketiranci sprva delujejo suvereno, saj vendarle sodijo v sam vrh ameriških izobražencev, a skozi uprizoritev, ki je z enim odmorom dolga skoraj tri ure, se vedno bolj kaže, da je njihovo zasebno življenje v nasprotju s strokovnimi stališči, ki jih zagovarjajo. Vedno bolj se zapletajo v kontradiktornost lastnih izjav in mnenj o človeštvu, ki predvsem v trenutkih frustracije spolzijo v etično precej vprašljiv teritorij.

Izjave o razlikah v evolutivnem razvoju, o »viš-

je razvitih posameznikov« in razmišljanja o nasilju in zlu sodobne družbe kaj hitro začnejo spominjati na evgeniko, vsekakor pa relativizirajo posameznikovo svobodo. Besedilo razmišlja, kako razrešiti težave, v katere vse bolj zahaja svet, hkrati pa pokaže na omejitve, narkatere pri tem početju naleti posameznik, specifično beli intelektualec v zahodnem svetu, ki s pogosto precej omejenim razumevanjem drugih kultur in nerazumevanju lastne privilegiranosti bolj kot ne razmišlja kot zgoraj opisano. Liki svoj svetovni nazor črpajo iz otroških travm, ki se v predstavi izrisujejo kot vmesni prizori, hkrati pa ga dopolnjujejo z vplivi iz okolja, saj ne nazadnje »pobirajo« izjave eden od drugega.

V oči pa najbolj bodejo številna neskladja med njihovimi profesionalnimi stališči in intimnimi, zasebnimi življenji, ki sprožajo ključni preobrat. Tako gledalci kot v antičnem gledališču ob spremljanju včasih precej moralno spornih stališč, ki jih ob vztrajanju pri nekaterih vprašanjih obeh izpraševalcev (**Borut Veselko** in **Doroteja Nadrah**) izraža an-

ketirana trojica, in njihovih posledic doživljamo neka-kšno katarzo. A ta ne more biti popolna, saj v zraku stalno visi zavedanje, da imamo kot človeštvo na planetu, ki drvi v ekološki propad, velik problem.

Igralski ansambel z **Darjo Reichman**, **Dorotejo Nadrah** in **Borutom Veselkom** ter oplemeniten z gostujočima Tamaro Avguštin in Brankom Jordanom je izjemen. Kompleksno besedilo od njih zahteva popolno koncentracijo, hkrati pa tudi osredotočenost na dogajanje v »amfiteatru«, kjer igra vseskozi poteka na različnih ravneh, hkrati strokovnega diskurza ter povsem profanih slik iz zasebnega življenja in otroštva. Izstopajoče igralske kreacije navdušujejo in nas gledalce v trenutkih umanjkanja pozornosti ob zahtevnem besedilu vedno znova »vrnejo v igro«.

V športnem žargonu bi po po obeh septembrskih premierah Vse zastonj! Vse zastonj! in Zaprta študija lahko potrdili, da gre v **Prešernovem gledališču** za »fenomenalen začetek letošnje sezone«.

Uprizoritev zaznamuje odlična igralska ekipa: **Doroteja Nadrah** in **Borut Veselko** (v ozadju) ter **Branko Jordan**, **Tamara Avguštin** in **Darja Reichman** (spredaj). / Foto: Nada Žgank